

[Kirkeministeren.]

jo, det ved vi godt, en enkelt gang være galt, og så må sagen tages op påny og afgørelsen korrigeres. Det forstår jeg er sket i dette tilfælde, som jeg altså ikke har haft med at gøre, idet det er fra 1949.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslagene nr. 1, 2 og 3, § 1, således ændret, og § 2 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om straf for folkeedr.

(Første behandling findes i tidenden sp. 3092; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 535).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (K. Axel Nielsen): Udvalget har holdt et møde og herunder haft samråd med den højtærede justitsminister. De spørgsmål, der ved første behandling blev rejst af det ærede medlem frk. Helga Pedersen med tilslutning af det ærede medlem hr. Rasting, blev besvaret under samrådet, og besvarelsen er gengivet i betænkningen, hvortil jeg tillader mig at henvise. På udvalgets vegne skal jeg anbefale lovforslaget til vedtagelse uforandret.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg takker udvalget for den enstemmige indstilling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1 og 2 samt dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov nr. 241 af 4. juni 1947 om en dansk besættelsesstyrke i udlandet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1887; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3344).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de to følgende sager på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov nr. 276 af 18. juni 1951 om forsvarets ordning (sammensætningen af værnene, korpserne m. fl.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1889; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3346).

Første behandling af forslag til lov om ændringer i lov nr. 277 af 18. juni 1951 om forsvarets ordning (personellet ved værnene, korpserne m. fl.).

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1891; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3346).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Poul Hansen (Kalundborg): På mit partis vegne kan jeg give tilslutning til de tre lovforslag, idet jeg henholder mig til den højtærede forsvarsministers begrundelse for dem.

Selvom Vesttyskland nu genvinder sin suverænitet og vor beskedne styrke i Holsten på et eller andet tidspunkt ikke længere skal betragtes som besættelsesstyrke, er vi enige i, at den bør opretholdes, i hvert fald indtil der er tilvejebragt større klarhed over de fremtidige forsvarsforhold. Hvad der så videre skal ske med denne styrke, må til den tid tages op til overvejelse.

Vedrørende de to lovforslag om forsvarsordningen ligger det jo sådan, at de gældende love bestemmer, at der skal ske en revision i denne folketingsssamling, og derfor

[Poul Hansen (Kalundborg).]

har det været nødvendigt at stille forslag i henhold hertil. Vi kan fra vor side give tilslutning dels til de små justeringer, der finder sted, dels til, at forsvarslovene forlænges stort set uændret.

Som det bl. a. blev fremhævet under vor diskussion her i går, er der i den seneste tid sket en voldsom udvikling i våbentechnikken — jeg tænker naturligvis på atombomben og brintbomben og al den slags — og det har skabt problemer, som er taget op til overvejelse indenfor NATO-samarbejdet og i de enkelte lande, også blandt danske militære sagkyndige, men disse overvejelser er jo ikke så langt fremme, at de kan danne grundlag for en revision af forsvarsordningen. Vi finder derfor, at det er en helt rimelig ordning, der nu er truffet bestemmelse om, nemlig at der nedsættes et udvalg, bestående af repræsentanter for de demokratiske partier i folketinget, som skal modtage oplysninger om de nye våbens indfyldelse på forsvarsordningen og i det hele taget om alle spørgsmål i denne sammenhæng. Vi finder det rigtigt, at man på denne måde forbereder den mere dybtgående revision af forsvarsordningen, som vel må komme.

Vi kan under hensyn hertil fuldtud give tilslutning til de foreliggende lovforslag og til deres hurtige gennemførelse i tinget.

Arnth Jensen: Hvad angår lovforslaget om besættelsesstyrken i Tyskland, kan jeg på mit partis vegne med samme begrundelse som den ærede ordfører for socialdemokratiet (Poul Hansen [Kalundborg]) give tilslutning til dets gennemførelse.

Lovforslaget om personellet ved værnene går jo ud på at afskaffe betegnelsen „sekondløjtnant“ og erstatte den med betegnelsen „løjtnant“ både i linien og i reserven. Endvidere går forslaget ud på, at løjtnanter i reserven, som nu er ligestillet med overfenrikker, placeres mellem fenrikker og overfenrikker; samtidig vil der blive adgang til at udnævne premierløjtnanter af reserven.

Jeg har selvsagt ikke den fornødne sagskundskab til at vurdere, hvilken virkning dette forslags gennemførelse vil få i praksis, men jeg vil dog gøre opmærksom på, at der ved forslagets gennemførelse kan opstå

visse forhold, som kan have uheldige følger. Jeg tænker bl. a. på de vistnok ikke få tilfælde, hvor det er en løjtnant, der er næstkommanderende, og hvor der tillige er ansat en overfenrik. Der bliver her let kompetencestrid mellem løjtnanten og overfenrikken, jfr. den gamle strid mellem officianter og officerer. Her vil jeg gerne spørge den højtærede minister: Er overfenrikkers teoretiske uddannelse en sådan, at de kan overtage posten som næstkommanderende? Jeg ved ikke, om det er tilfældet, og jeg vil gerne have klaret, hvorledes ministeren ser på det. Jeg er godt klar over, at ministeren kan bøde på dette forhold ved at udnævne flere premierløjtnanter, og det er måske også meningen.

Jeg er heller ikke rigtig klar over — det er måske, fordi jeg ikke kender detaljerne — hvordan søløjtnanters og flyverløjtnanters placering bliver i de forskellige værn. Jeg forstår, hvordan den bliver i hæren, men jeg er ikke sikker på, hvordan den bliver i de andre værn.

Hvad angår lovforslaget om ændringer i forsvarets ordning (sammensætningen af værnene, korpserne m. fl.), er grunden til dets fremkomst, som anført af den socialdemokratiske ordfører og i bemærkningerne til lovforslaget, den, at der i loven af 1951 er en bestemmelse om, at loven skal optages til revision senest i indeværende samling. Som ministeren har redegjort for, har imidlertid udviklingen af de nye våben ført til overvejelser om, hvorledes forsvaret organisatorisk kan tilpasses den moderne krigsførelses krav, og disse overvejelser befinder sig endnu på et forberedende stadium, og ministeriet har derfor fundet det rigtigt ikke på nuværende tidspunkt at fremsætte forslag til en dybtgående revision, men at afvente de yderligere resultater af de nævnte overvejelser.

Jeg vil gerne straks sige, at dette standpunkt kan vi give vor tilslutning til, idet jeg dog tilføjer, at det måske ville være rimeligt at fastsætte en ny tidsfrist, så en revision ikke skydes helt ud i det uvisse.

Nogle ændringer har ministeren dog ønsket, idet han foreslår, at paragrafferne om forsvarets pressetjeneste og forsvarets velfærdstjeneste skal udgå, for det sidste områdes vedkommende dog sådan, at man får en anden beføjelse til at føre det videre.

[Poul Hansen (Kalundborg).]

Om pressetjenesten skal jeg ikke bruge mange ord. Vi græder ikke over, at den paragraf går ud. Men jeg kan ikke lade være at sige til den højtærede minister, at det ser ud, som om han er kommet en postgang for sent med sit forslag. Det er fremsat her i tinget den 1. april, men såvidt jeg ved, er det officielt meddelt, at ministeren allerede har nedlagt institutionen den 31. marts. Som jeg sagde før, jeg skal ikke stærkt bebrejde ministeren dette forhold, men det er dog alligevel en overvejelse værd, om ministeren ikke her er gået lidt udenfor sin kompetence og burde være kommet noget før med forslaget.

Hvad forslaget om velfærdstjenesten angår, så begrundet ministeren bestemmelsens ophævelse med, at der er overvejelser i gang om en samordning mellem denne og civilundervisningen indenfor værnene, og at disse overvejelser endnu ikke er afsluttet. Jeg synes egentlig, at ministerens bemærkninger til lovforslaget mildest talt er noget mærkelige, for ikke at sige skarpe. Først begrundet ministeren udskydelsen af revisionen af loven med, at overvejelserne om de moderne våben ikke er afsluttet, og foreslår derfor, at vi foreløbig bliver ved den bestående ordning. Derefter kommer ministeren med det andet forslag og begrundet det på samme måde med, at der foretages visse overvejelser, som ikke er færdige, men ikke desto mindre foreslår ministeren på dette grundlag, at man skal ophæve lovbestemmelsen om velfærdstjenesten. Jeg kan ikke lade være at sige til ministeren, at når man ser på disse begrundelser, må man spørge sig selv: Ligger der noget bagved? Er det velfærdstjenesten, man vil til livs, eller hvad er meningen? Man kunne vel med nogen ret spørge, om forsvarsledelsen også står bagved dette forslag om at ophæve lovfæstelsen af velfærdstjenesten.

Mig bekendt har velfærdstjenesten, ikke mindst takket være det dygtige og forstående arbejde, som den nuværende forretningsfører, det ærede medlem hr. Victor Gram, og hans gode medhjælpere udfører, løst den opgave, der blev stillet i 1951. Det blev dengang fastslået, at det ikke skulle være en centraliserende virksomhed, men at dens arbejde i videst muligt omfang skulle være decentraliserende, sådan at de

enkelte garnisonskommandanter, skibsschefer m. fl. netop skulle forstå det lokale arbejde, og kontoret skulle være det sted, som stod rede med råd og dåd. Dette tror jeg man tør sige er i fuldt mål lykkedes, og der er ud over landet gennem velfærds-officererne skabt en kontakt med lokale foreninger og hjem til glæde for det indkaldte mandskab og, hvad der ikke er af mindst betydning, skabt muligheder for forståelse mellem befolkningen og forsvarsmagten og derigennem igen til forståelse af forsvarets betydning.

Derudover er der, såvidt midlerne kunne række til, skabt betingelser for fritidens gode udnyttelse for soldaterne. Det er sket gennem biblioteksarbejde, det er sket gennem oprettelse af kurser af forskellig art, husfidskurser, sprogkurser, og hvad man ellers kan nævne, og i vid udstrækning er der hjulpet med til at skabe fritidshjem indenfor kasernerne. Jeg nævner tillige det store arbejde, som er taget op gennem socialrådgivere, og som har en uhyre stor betydning for det indkaldte mandskab. Alt dette er det lykkedes at skabe på frivillighedens grund. Jeg forstår ikke, hvorfor ministeren absolut vil ophæve denne bestemmelse, som vi — ministeren med — i 1951 kæmpede for at få lovfæstet for at få ordningen ind i faste former.

Om civilundervisningen, som endnu er forholdsvis ny, har jeg kun godt at sige, men om den og velfærdstjenesten bør slås sammen til een institution, er dog måske et stort spørgsmål. Jeg har i hvert fald mine betænkeligheder desangående, og det ved jeg også, at andre har. Hvis man f. eks. ser på det norske forsvarsbudget, vil man se, at man i Norge så langt fra at knytte de to ting sammen netop prøver på at holde dem ude fra hinanden. Jeg tror derfor, at det er bedst for begge institutioner, at man foreløbig fortsætter med den bestående ordning, og at man, om jeg så må sige, tager endnu et bette nøk på det bestående grundlag. Så kan man, når forsvarslovene kommer til egentlig revision, overveje, hvordan ordningen skal fastlægges for fremtiden, idet jeg går ud fra, at man til den tid har flere resultater og et fastere grundlag at bygge på.

På dette punkt kan vi altså ikke følge den højtærede minister. Vi kan og vil ikke

[Poul Hansen (Kalundborg).]

medvirke til, at velfærdstjenesten ikke mere skal være en lovfæstet institution. Dette forslag må vi afvise, medens vi kan tiltræde det, der iøvrigt er foreslået.

Carsten Raft: Lovforslaget om ændringer i loven om en dansk besættelsesstyrke i udlandet kan vi slutte os til med samme motivering som den, der blev givet af den ærede ordfører for socialdemokratiet. Det fremgår klart af hele udviklingen, at forholdet må ordnes som her foreslået.

Hvad angår ændringerne i forsvarslovene, kan det siges, at når de skulle revideres i dette forår, er det kun en lille mus, der er kommet ud af det, men det er ganske naturligt, at man afventer resultatet af erfaringer og iagttagelser, inden man skrider til den virkelige revision af forsvarets ordning. Jeg tror imidlertid, man kunne have undværet musen, i hvert fald ikke burde have sluppet den løs så tidligt, som man har gjort.

Selve spørgsmålet om ændringer i personelloven skal jeg ikke blande mig i. De foreslåede ændringer synes at være et resultat af erfaringer fra tjenesten, og det ser ud til, at nyordningen vil skabe en egalitet indenfor værnene, som vil blive tilfredsstillende. Det ville derfor være urimeligt fra vort hold at indvende noget imod dette forslag. Derimod har jeg nok mine betænkeligheder med hensyn til ophævelsen af §§ 50 og 51 i lov nr. 276 af 18. juni 1951. Jeg tager først § 51. Der er ikke nogen, der holder af — med de uheldige erfaringer, der er gjort — at kæmpe en kamp for forsvarrets pressetjeneste, men spørgsmålet er alligevel, om erfaringerne afgiver motivering for at kaste paragraffen ud af loven og dermed afskaffe institutionen, i hvert fald lovmæssigt. Mig bekendt er der alle steder — det gælder i hvert fald de hære, jeg har fået nøjere kendskab til — en vidt udviklet pressetjeneste, der strækker sig ned til selv temmelig små led. Desuden er det min erfaring, både som pressemand og som politiker, at det arbejde, der er udført af de enkelte medarbejdere indenfor pressetjenesten, journalisterne, i og for sig har været tilfredsstillende og godt. Vi skal som sagt ikke rejse en diskussion herom. Selve institutionen er forsåvidt død

af sult rent bevillingsmæssigt. Men det er et spørgsmål, om det er rimeligt simpelthen at tage bestemmelsen om en pressetjeneste ud af de danske forsvarslove. Det ville ikke være urimeligt, om det udvalg, jeg forventer bliver nedsat til behandling af disse lovforslag, overvejede problemet og bl. a. fik adgang til at undersøge, hvad man indenfor værnene har ment om pressetjenestens værdi, og hvad man indenfor pressen har ment derom. Det vil være letsindigt allerede nu at afskaffe muligheden for — i hvert fald på lovmæssigt grundlag — at udvikle denne pressetjeneste, som man indenfor alle andre hære anser for nødvendig.

Hvad angår den foreslåede ophævelse af § 50, kan jeg derimod udtale mig meget fastere, bl. a. fordi der efter min opfattelse ikke er gjort uheldige erfaringer med hensyn til det arbejde, velfærdstjenesten har udført. Jeg kan slutte mig til den anerkendelse, som det ærede medlem hr. Arnth Jensen ydede Folk og Værns forretningsfører, det ærede medlem hr. Victor Gram. Jeg synes, at han har vist en meget stor evne til at handle selvstændigt og smidigt. Medens man har klaret sig bedst muligt med de bevillinger, der er givet til det almindelige velfærdsarbejde, er der ved siden af dette udviklet et rigt og stort arbejde gennem socialrådgivningen, tredoblingen af biblioteksvæsenet og hele denne voldsomme virksomhed, der er groet op her systematisk og fast. Det skulle i og for sig ikke kunne motivere, at man tager bestemmelsen om institutionen ud af lovgivningen og overgiver sagen til administrationens undersøgelse, overvejelse og beslutning.

Jeg skal ikke komme nærmere ind på den ordning, der antydes i ministerens skriftlige fremsættelse, med en slags sammenblanding af civilundervisningen og velfærdstjenesten. Det ærede medlem hr. Arnth Jensen har ret i, at det er ikke ganske den vej, man går i andre lande. Jeg skal erkende, at der er skabt et meget smukt civilundervisningsapparat; bl. a. grundet på den rimelige lønordning er det lykkedes at få yderst kvalificerede folk til at udføre arbejdet, men om der just er en tilbøjelighed hos dem til at få mere arbejde, er jeg ikke så sikker på. Jeg tror, de har nok at gøre i forvejen, og jeg tror ikke, det er heldigt,

[Garsten Raft.]

at efterhånden alt, hvad der er kommando og pligt og tvang, kommer til at høre under de militære ledere, hvorimod alt, hvad der er fritid og hjælpsomhed, hører under de civile ledere. Det er vist noget, som befalingsmandsstammen ikke bryder sig ret meget om, og jeg tror også, det er forkert.

Den højtærede minister har oplyst — og det er noget, vi ved — at der er nedsat et udvalg til at undersøge dette spørgsmål. Det blev sagt, såvidt jeg husker, lige efter finanslovforslagets fremsættelse, og disse undersøgelser er altså stadig i gang. Jeg synes, det havde været rimeligt, om man havde afventet afslutningen af undersøgelserne og så forelagt resultatet for folketinget. I sin tid blev paragraffen om velfærdstjenesten indsat efter et meget omfattende arbejde i et underudvalg under forsvarskommissionen, et udvalg, der blev ledet af daværende landstingsmand Ernst Christiansen. Der findes i forsvarskommissionens betænkning en meget udførlig gennemgang af problemet og en meget udførlig motivering for oprettelsen af denne velfærdstjeneste, og på det grundlag har folketinget taget sin beslutning. Der er i loven en paragraf herom, og på dette grundlag hviler institutionen. Vi kan ikke finde nogen rimelighed i, at man, før overvejelserne er afsluttet, og før man har forslag om noget andet at forelægge folketinget, overgiver sagen til administrationen. Jeg synes, det ville være det naturligste, at man, når man udsatte alt det andet, ganske roligt havde afventet undersøgelsens resultat og derefter havde taget stilling til spørgsmålet. Sådan har vi også tidligere gjort, bl. a. under forsvarslovforslagenes behandling og vedtagelse i 1951.

Der er også en krise over velfærdstjenesten, og derfor var det nok rart for folketinget at kunne følge lidt mere intimt med i, hvilke regler der bliver fastsat for denne tjeneste. Den højtærede minister gav i sit svar på et spørgsmål af det ærede medlem hr. Henry Christensen i efteråret tilsagn om,

at der ikke vil blive skåret ned på apparatet; jeg tror, den højtærede minister brugte det udtryk, at der ikke ville blive givet mindre end under den foregående regering. Jeg tror nu ikke, det holder stik. Antagelig vil der som følge af nedskæringerne i efteråret også ske nedskæringer her, ja, der er de områder af velfærdstjenestens arbejde, der ganske falder bort. Der er f. eks. filmsforevisningerne, som har uhyre stor betydning i de fjerntliggende lejre og tjenestesteder. Det er for mig helt ubegribeligt — og var det åbenbart også for underudvalget, der henviser til en revision af biografloven — at staten, der giver bevillinger til højre og venstre, ikke kan give sig selv sådanne vilkår, at den kan få en bevillingshavers adgang til at leje film, hvilket vil gøre det hele billigere og nemmere; men det spørgsmål er det altså ikke lykkedes at løse.

Vi er her ved et meget vigtigt punkt indenfor forsvarsområdet. Det nytter ikke alene at holde mandskabet længe inde, eller at vi alene får våbenforsyninger, som vi aldrig har fået det før; det er også nødvendigt, at de unge bliver sådan indstillet overfor hele tjenesten, at de føler sig tilfredse med den, så godt som det overhovedet er muligt, at de føler sig vel i den, og da er forholdene i fritiden noget af det vigtigste overhovedet. De er ikke, som de skal være; de har aldrig været det. Dette område er under nedskæring, og jeg synes, det var rimeligt, hvis staten i en meget forpint periode skal sammenblande militært nødvendige budgetter med dette budget, der er af en helt anden karakter, så at sørge for, at andre kræfter kan hjælpe med.

Man må tilgive mig, at jeg finder det urimeligt, at folketinget, medens en undersøgelse af sagen står på, blot skal tage til efterretning, at denne undersøgelse finder sted, og derefter lade sig fratage retten til at tale med om disse ting og til at undersøge, hvilket grundlag der er lagt for den fremtidige ordning.

Med den motivering, jeg nu har givet, kan jeg sige til den højtærede forsvars-

[Garsten Raff.]

minister, at vi er villige til at stemme for en hurtig gennemførelse af lovforslagene om besættelsesstyrken og om personelordningen. Hvad det tredje lovforslag angår, vil vi gerne have opgivelsen af pressetjenesten nærmere motiveret og høre om de erfaringer, man har gjort med dens virksomhed — altså principielt, ikke vedrørende tjenesten med de fejl, der har været. Endelig kan mit parti ikke gå med til at udtage § 50 om velfærdstjenesten af loven, men må bede ministeren tilendebringe sin undersøgelse og derefter komme til folketinget med et forslag om, hvad der skal ske i fremtiden.

Johs. Christiansen: Efter det foreliggende forslag til lov om ændringer i loven om en dansk besættelsesstyrke i udlandet er det altså virkelig regeringens mening, at Danmark fortsat skal have 1 500—1 600 mand stående på tysk grund. Det kan næppe være skjult for regeringen, at befolkningen i stigende forundring spørger: Hvorfor? Forundringen vil næppe heller formindskes, når det i bemærkningerne til forslaget nu læses, at Tysklandskommandoets særlige opgave som besættelsesstyrke menes at kunne bortfalde i nær fremtid. Man vil, i samme øjeblik dette sker, spørge, om da ikke enhver plausibel eller rimelig grund til at opretholde en sådan styrke i Tyskland vil være bortfaldet samtidig. Jeg ved meget vel, at kommandoets forbliven i Holsten uanset besættelsespolitikens ophør søges begrundet med Danmarks inkorporering i NATO-systemet, men i selve den omstændighed, at dansk lovgivning må påkaldes i sagen, ligger ganske klart, at afgørelsen om hjemtrækning eller ikke hjemtrækning af kommandoet i alt fald træffes her i Danmark, og derom er der næppe heller tvivl nogen steder. På den anden side er jeg da ganske indforstået med, at en mulig hjemtrækning først må forhandles med NATOs militære chef; derfor taler ikke alene formelle grunde, men også reelle, for slet ikke at tale om de almindelige høflighedshensyn, som bør iagttages i ethvert ordentligt samarbejde. Men da de 1 500—1 600 mand, som det drejer sig om her, næppe kan være nogen afgørende faktor i det vestlige fælles forsvar, må det vist anses for nogenlunde givet, at general Gruenther,

der er en forstående mand, ikke ville gøre større ophævelser over en hjemtrækning af vort kommando fra Holsten.

Det radikale venstre må i alt fald fastholde det principielle synspunkt, at danske soldater bør gøre tjeneste på dansk grund. Vi hævdede det samme i 1947, vi hævdede det i 1948, altså før Danmarks tiltræden af Atlantpagten endnu var en kendsgerning. Vort standpunkt til Tysklandskommandoet er således ikke dikteret af vor stilling til A-pagten i og for sig; det beror, som allerede betonet, på en rent principiel opfattelse af dette specielle spørgsmål.

Hertil kommer så desuden det faktum, at vi hverken ud fra militærtaktiske eller finansielle hensyn kan finde det tilrådeligt længere at placere dette kommando i det nordvestlige Tyskland. Jeg vil gerne begrunde dette sidste med nogle få bemærkninger. Skulle den ulykke ske, at storkrig udbryder mellem øst og vest, vil en dansk styrke på 1 500—1 600 mand, placeret i Itzehoe eller andetsteds i Holsten, hverken kunne gøre fra eller til i det tilfælde, at russiske tropper sydfra forsøger at invadere Danmark; stillingen er derimod den, at disse få soldater vil blive fuldkommen prisgivet en næsten øjeblikkelig tilintetgørelse, og jeg synes, vi med vor bedste vilje umuligt kan se andet, end at dette er uforsvarlig forsvarspolitik. En henvisning til, at stillingen vil være en væsentlig anden, efter at Vesttyskland er blevet genoprustet og da vil kunne afgive styrker til en forstærkning just af den sektor, hvori det danske kommando er placeret, kan vi heller ikke tage for gode varer i dag. For det første vil Vesttyskland efter de hidtil foreliggende planer ikke kunne gennemføre genoprustningen under 3—3½ år; for det andet — og dette synes mig meget væsentligt — foreligger der jo slet ikke endelige planer for, hvordan man til sin tid vil placere disse tyske styrker. Alt er i så henseende svævende og uafklaret.

Under alle omstændigheder findes der ikke i den nye tingenes tilstand i Vesttyskland acceptable holdepunkter for opretholdelsen af et dansk kommando i Holsten. Og så har jeg endda helt undladt at komme med betragtninger over den betydning, som de nye våben må få også for den detail i helheden, der er tale om her.

[Johs. Christiansen.]

Foruden disse militærpolitiske synspunkter må jo imidlertid som nævnt også finansielle hensyn gøres gældende. Den højtærede forsvarsminister har ved forelæggelsen helt korrekt gjort opmærksom på, at det kontante tyske bidrag til fremmede styrker i Vesttyskland nu vil blive gradvis nedsat; at dette omvendt vil betyde en gradvis forhøjelse af vore egne udgifter, hvis kommandoet opretholdes, er jo dermed givet. Nu tilføjede ministeren, at det ikke på indeværende tidspunkt er muligt at beregne, i hvilket omfang reduktionen af det nævnte tyske bidrag vil influere på vort militærbudget. Nej, velnok ikke på kroner og øre; men jeg skulle imidlertid kende den højtærede forsvarsministers økonomiske sans dårligt, hvis han ikke har ladet foretage i det mindste visse sandsynlighedsberegninger over den ventede udgiftsforøgelse. Da ministeren utvivlsomt vil være enig med mig i, at folketingset, forinden det vedtager lovforanstaltninger, helst bør vide nogenlunde, hvad de vil koste eller ikke koste, skal jeg henstille, at ministeren overvejer at give tinget en sådan viden også i det foreliggende tilfælde.

Jeg ser ikke rettere, end at der af de grunde, jeg har peget på, måtte være god anledning til nu at trække Tysklandskommandoet hjem og at begrænse de årlige indkaldelser med det tilsvarende antal værnepligtige. Skulle regeringen have for store betænkeligheder ved en så brat ophævelse af en nu 8 år lang tilstand, ville der jo kunne forhandles med NATO-chefen om en midlertidig tilbagetrækning — midlertidig i den forstand, at den endelige afgørelse blev udskudt, indtil større klarhed var skabt dels over de militærtaktiske spørgsmål, dels med hensyn til de økonomiske og finansielle forhold, der lige netop nu for tiden optager sindene så stærkt i praktisk taget alle dele af Danmarks befolkning, så der også her måtte være et rimeligt hensyn at tage.

Med hensyn til forslagene vedrørende forsvarslovenes revision har forsvarsministeren givet den begrundelse, som jeg meget vel kan tiltræde, at det under de nuværende forhold, hvor der er så mange ukendte størrelser, ville være upraktisk at gå til en virkelig revision af forsvarslovene, så-

ledes som det jo formentlig ellers var forudsat, da vi gennemførte dem for nogle år siden. Begrundelsen er jo den, at vi i dag ganske savner klarhed over, i hvilket omfang og ad hvilke veje de nye våben vil få indflydelse på indretningen også af vort forsvarsvæsen. Iøvrigt nedsættes der jo nu et særligt udvalg til nærmere overvejelser af hele dette vidtrækkende problem, og jeg skal herom endnu kun gøre den bemærkning, at ministeren efter min mening fortjener anerkendelse for det rigtige og besluttsomme initiativ, han i så henseende har taget.

Den revision, der er lagt op til ved nærværende forslag, begrænses så som følge heraf til at omfatte dels bestemmelserne om forswarets velfærdstjeneste m. v. i lov nr. 276 af 1951, dels et enkelt lille hjørne af personelordningen i lov nr. 277 af 1951. Hvad dette sidste angår, drejer det sig om at tilvejebringe ensartethed for de laveste befalingsmandsgraders vedkommende. Det skulle ikke medføre lønmæssige konsekvenser for de pågældende, så jeg kan i det hele ikke se, der kan være noget til hinder for at give grønt lys for denne del af forslaget.

Det samme kan jeg sige med hensyn til den nye regel om rangfølgen mellem overfenrik og løjtnant. Men derudover vil jeg gerne sige følgende. Jeg tog i 1951 afstand fra den da gennemførte fenrikordning, blandt andet med den motivering, at den uden al tvivl ville give anledning til en ny kløftdannelse, ligesom jeg fremhævede, at fenrikuddannelsen forekom mangelfuld i sammenligning med den, officianterne hidtil havde fået. Siden har jeg, omend på større afstand, fulgt denne sag med en del interesse. For at sige det kort: stillingen er i dag sikkert den, at den nye fenrikordning ikke har vist sig tilfredsstillende for denne gruppe af befalingsmænd — med andre ord: at de betænkeligheder, som fandt udtryk i vor mindretalsbetænkning i 1951, var berettigede. Det er på ingen måde med glæde, jeg konstaterer dette — tværtimod. Uanset min stilling til spørgsmålet om forswarets størrelse eller art har jeg hele tiden haft — og har fremdeles — den opfattelse, at de militære tjenestemænd i Danmark med samme ret som de civile kan gøre krav på tilfredsstillende arbejdsvilkår; heri må forøvrigt alle være interesseret, ikke mindst

[Johs. Christiansen.]

under den synsvinkel, at det er den gruppe af befalingsmænd, der her er på tale, som i det daglige har meget nær berøring med de unge, der skal aftjene deres værnepligt. Det kræves med fuld føje, at soldaterne behandles som mennesker; men da må lovgivningen også se det som en naturlig opgave at sikre befalingsmændene sådanne uddannelses- og arbejdsvilkår, at disse kan betegnes som rette og rimelige.

Hvad nu specielt uddannelsen angår, er denne efter mit skøn alt andet end tilfredsstillende. Allerede den i loven fastsatte uddannelsestid på 18 måneder for dem i fenrikgruppen var for kort, men den er siden blevet skåret ned til 12 måneder — eller er det 14, det står mig i øjeblikket ikke helt klart, men altså skåret nogle måneder ned. Det skyldes formentlig manglen på befalingsmænd, som igen skyldes det meget forcerede rustningstempo, vi blev drevet ind i; men jeg kan ikke se rettere, end at man fra alle sider egentlig burde være interesseret i at prøve at få en ændring af dette forhold.

Må jeg dernæst minde om, at der i forsvarskommissionen var flertal for en sådan messeordning, at der ikke gennem indretning af eller adgangsbestemmelser for spise- og opholdslokaler eller messelokaler medvirkedes — som det hed i betænkningen — til at sætte noget skel mellem de forskellige kategorier af officerer, overfenrikker og fenrikker. Udviklingen har imidlertid siden da nok bevæget sig ad lidt andre baner end dem, der blev anlagt af forsvarskommissionens flertal, hvortil jeg i dette spørgsmål hørte. Disse forhold, forekommer det mig, burde faktisk være taget op i sammenhæng med de ændringer til personelloven, som der nu er stillet forslag om. Jeg håber imidlertid, det vil være muligt at overveje disse spørgsmål i det folketingsudvalg, som jeg går ud fra vil blive nedsat i forbindelse med det foreliggende lovforslag.

Forslag til lov om ændringer i lov nr. 276 af 18. juni 1951 om forswarets ordning går i al sin korthed ud på at tage paragraffen om forswarets velfærdstjeneste og paragraffen om forswarets pressetjeneste ud af loven, dog således, at institutionen forswarets velfærdstjeneste opretholdes i sit nuværende omfang, men på rent admini-

strativ basis. Jeg skal ikke sige forfærdelig meget om pressetjenesten, bl. a. ud fra det synspunkt, at pressetjenestens ophævelse faktisk nu er en kendsgerning. Jeg tror ikke, at pressetjenesten har løst nogen større eller særlig betydningsfuld opgave i forholdet mellem værnene og den danske presse. Jeg har indtryk af, at det har været meget så som så med dens betydning, og jeg græder i alt fald tørre tårer over, at ordningen ophæves.

Hvad angår velfærdstjenesten, motiveres forslaget med, at der er overvejelser i gang angående en eventuel samordning af velfærdstjenesten og civilundervisningen. Da disse overvejelser ikke er afsluttet, findes det — jeg tillader mig at citere fra ministerens skriftlige fremsættelse:

„mest hensigtsmæssigt, at begge institutioner opretholdes administrativt“.

I mine øren lyder dette lidt gådefuldt. For det første kunne det vel lige så rigtigt og logisk siges, at med en eventuel samordning af de to institutioner for øje findes det mest hensigtsmæssigt ikke at ændre i velfærdstjenestens status, forinden de i motiveringen omtalte overvejelser er afsluttet.

Der er imidlertid også en anden ting, man uvilkårligt studser lidt over, og det er den omstændighed, at det udvalg, som ifølge loven skal have indseende med velfærdstjenestens anliggender, ikke har været draget med ind i de nævnte overvejelser. En samordning med civilundervisningen består for så vidt allerede nu. Skulle tanken være den, at en endnu mere intim koordinering overvejes, vil det da i høj grad komme til at berøre velfærdstjenesten og berøre den i alt fald så stærkt, at en forhandling med dens særlige udvalg formentlig kunne være ganske naturlig — for at sige det på den måde. For en umiddelbar betragtning forekommer tanken om en samordning af velfærdstjenesten og civilundervisningen på ingen måde urimelig. Jeg finder, der er god grund til at få samarbejdet mellem disse to institutioner koordineret mest muligt. Man må bare gøre sig klart, at hver af de to institutioner har sin særegne opgave at løse. Civilundervisningen er en overmåde interessant og nyttig nydannelse, som der i vide kredse sættes store forhåbninger til, og de hidtil gjorte erfaringer viser, at

[Johs. Christiansen.]

disse forhåbninger ikke gøres til skamme. Men civilundervisningen er og bør sikkert vedblivende være et integrerende led i selve soldateruddannelsen. Den ligger med andre ord indenfor soldatens arbejdstid; dér bør den utvivlsomt blive liggende, og herom tror jeg heller ikke der er uenighed.

Velfærdstjenestens opgave derimod tager udelukkende sigte på soldatens fritid. Det er jo på ingen måde et ligegyldigt spørgsmål, hvordan denne fritid anvendes. Hvis den optages af en fornøjelig og harmløs underholdning, hvis den benyttes til lærerige ekskursioner under god ledelse, hvis den benyttes til overværelse af seriøse eller morsomme teaterforestillinger eller til læsning af gode bøger i hyggelige og hjemligt udstyrede læse- og opholdsstuer, så vil alt dette jo helt givet være at foretrække for meget af det, som soldater i tidligere tid slog deres fritid ihjel med.

En særlig opgave, som velfærdstjenesten har sat meget ind på, er den nu efterhånden veludbyggede socialrådgivning. De indhøstede erfaringer er gode, men synes bestemt at vise, at rådgiveren må kunne træffes udover enkelte timer eller 1 à 2 aftener om ugen. Jeg anfører dette for at forebygge eventuelle misforståelser om, at denne opgave skulle kunne løses af det samme personel, som forestår civilundervisningen.

Af megen betydning er det ligeledes, at befalingsmændene gennem velfærdstjenestens formidling i stigende grad inddrages i bestræbelserne for at gøre soldaternes fritid til andet og mere end en tom ramme om intetsigende eller endog karakternedbrydende adspredelser. Der går her veje til et bedre forhold mellem foresatte og undergivne, og velfærdstjenesten bør ikke nu ved dette eller hint eksperiment hindres i at arbejde videre på disse vejes udbygning.

Det skulle glæde mig, om man kunne sige til mig, at disse bemærkninger har været helt overflødige. Man bedes imidlertid forstå, at uden kendskab til de af ministeren nævnte overvejelser eller de hensigter, der måtte ligge bag, har det foreliggende lovforslag ret naturligt måttet udløse betænkkeligheder af den art, som mine bemærkninger er udtryk for. Jeg håber imidlertid, at der kan tilvejebringes al fornøden klarhed

herom, forinden der tages endelig stilling til de foreliggende lovforslag.

Alfred Jensen: Forslaget til lov om ændringer i lovgivningen om en dansk besættelsesstyrke i udlandet kan den kommunistiske gruppe ikke stemme for. Heri er der jo ikke noget nyt; vi har ikke nogensinde kunnet stemme for denne lovgivning; men det forslag, der her er fremsat, er jo af en noget anden karakter end de forslag, vi hidtil har taget stilling til. Her drejer det sig jo ikke længere om en besættelsesstyrke, men også om udvidede beføjelser. Det blev i sin tid diskuteret, om det var rimeligt på de vilkår, der blev opstillet, at sende en besættelsesstyrke til Tyskland. Nu kan man jo med sikkerhed fastslå, at når gældende lov udløber, vil der ikke være tale om nogen besættelsesstyrke fra dansk side. Når der alligevel foreslås en forlængelse og en ændring af lovgivningen, er det udtryk for, at man søger skabt lovhjemmel for udsendelse af styrker under NATOs ledelse. Det ønsker den kommunistiske gruppe ikke at understøtte.

Jeg skal ikke komme ind på de militær- og forsvarspolitiske betragtninger, som kan gøres gældende i den anledning. Det har jeg eller andre af den kommunistiske gruppe været inde på så ofte, at der må være klarhed over vore synspunkter på dette område. Jeg skal blot sige, at vi også har bemærket, at den ændring, der nu sker i disse styrkers status, betyder øgede udgifter for statskassen; også den kommunistiske gruppe kunne ønske nærmere besked om, hvor store disse udgiftsforøgelser vil være.

Dernæst ønsker jeg ved denne lejlighed at gentage, hvad vi har sagt tidligere: at man bør kalde disse danske styrker i Holsten hjem. Tiden har forlængst været inde dertil, men når forholdet nu bliver det, at styrkerne kun kan udsendes under ændret status, så vil utvivlsomt endnu flere i det danske folk finde det rimeligt, at styrkerne kaldes hjem.

De ændringer, der er foreslået i lov nr. 277 af 1951 om forsvarets ordning vedrørende personellet, giver ikke anledning til særlig stærk ophidselse i den kommunistiske gruppe. Det forekommer os ikke, at disse ændringer kan få stor betydning. Jeg

[Alfred Jensen.]

er ganske vist opmærksom på de forhold, det ærede medlem hr. Arnth Jensen fremdrog; dog tror jeg ikke, at de besværligheder, der kan komme her, er større, end at de kan løses. Derimod forekommer det mig, at der er andre spørgsmål, som man burde have taget op til overvejelse netop i denne forbindelse. Jeg møder ikke op med tanker, der skal formuleres som forslag, men jeg ønsker at gøre opmærksom på de kritiske bemærkninger, jeg fremsatte, da ordningen i sin tid var til behandling her i tinget; jeg mener, at de militære forhold, jeg dér har nævnt, er af en sådan karakter, at problemerne bør tages op til undersøgelse og overvejelse.

Det ærede medlem hr. Johs. Christiansen drog jo visse problemer frem, men der findes også andre af samme art, som bør frem til behandling, så vi når et skridt nærmere til forsvarrets demokratisering, end vi nåede ved den personelordning, der gennemførtes i 1951. Jeg vil også gerne i denne forbindelse erindre om, at tjenestetiden efter det store flertals opfattelse er altfor lang og bør nedsættes. Jeg ved meget vel, at bestemmelserne i denne lov er affattet så elastisk, at det er ministeren, der afgør — naturligvis efter forhandling med rette vedkommende — hvor lang tjenestetiden skal være. Men dette spørgsmål burde løses på en anden måde, end det er sket.

Der er også andre problemer i denne forbindelse, således spørgsmålet om genantagelse af det indkaldte mandskab. Også dette problem burde være taget op. Der har været gener for adskillige unge mennesker, der har aftjent deres værnepligt, og vi kan forudse, at generne vil blive værre fremefter, i betragtning af, at arbejdsløsheden vil stige efter de foranstaltninger, folketinget har vedtaget af nedskærende art i den seneste tid.

Hvad angår det tredie af lovforslagene, forslaget om ændringer i lov nr. 276 af 1951, kan jeg sige, at den kommunistiske gruppe ikke har noget ønske om at få revisionen af forsvarsordningen udskudt, tværtimod. Vi har ønsket en sådan revision. Vi stemte imod ordningen i sin tid, fordi den byggede på en udenrigspolitik, en militærpolitik, som den kommunistiske gruppe ikke kunne godkende. Jeg har adskillige gange på min

gruppes vegne talt for reduktioner af de militære udgifter, for reduktioner, som nødvendigvis måtte betyde også afgørende ændringer i selve forsvarets ordning. Det er klart, at når vi så står ved et skæringspunkt for denne lovgivning, hvor en revision er mulig, så mener den kommunistiske gruppe, at man burde tage ordningen op til gennemsyn og revision.

Vi havde ikke ventet så særlig store ændringer i denne anledning, og det er jo betegnende, at de få ændringer, der foreslås, er på områder, hvor man vel nok kan spare, men ikke på de områder, hvor besparelser er mest nødvendige, og hvor besparelserne giver mest. Der kunne jo spares langt mere, hvis man satte ind på en mere fornuftig anvendelse af det mandskab, der indkaldes, og hvis man optrådte lidt mere varsomt i anvendelsen af benzin og krigsmateriel. Her frådser man jo i ordets bogstaveligste forstand.

Det er altså her, man kunne spare, men her sættes der ikke ind. Derimod kaster man sig over noget så, har man lov til at sige, uskyldigt som pressetjenesten og velfærdstjenesten. Jeg skal villigt indrømme, at der er problemer omkring velfærdstjenesten, som jeg kunne fremsætte kritiske bemærkninger om, men jeg overser dog ikke, at der også herunder er foretaget foranstaltninger, som har den kommunistiske gruppes sympati. Flere ærede medlemmer har fremdraget de gode sider, der findes for mandskabet som følge af denne ordning, og derfor forstår man ikke, at det netop er på dette felt, ministeren mener det fornødent at foretage ændringer. Hvis jeg forstår bemærkningerne ret, vil der alligevel blive afgivet penge til disse foranstaltninger. Jeg er ikke i stand til at afgøre, om der sker nedskæringer, men hvis jeg forstod det ærede medlem hr. Carsten Raft ret, så sker der nedskæringer på dette felt, og det forekommer mig urimeligt.

Selvom man ikke foretager nedskæringer, så forekommer det mig alligevel mærkeligt, at der netop på dette område skal ske en ændring i lovgivningen, når man alligevel kun udskyder revisionen, såvidt jeg forstår, et år, men det kan jeg forøvrigt ikke se af lovforslaget. Jeg vil mene, at når man kommer og foreslår revisionen udskudt, måtte man også sætte en frist for denne

[Alfred Jensen.]

udskydelse; men jeg ser ikke, at der er fastsat en sådan frist. Jeg ved ikke, om det er muligt at køre med § 58 blot ved at ændre tallet 58 til 56. Jeg vil mene, at der fortsat står, at ordningen skal op til revision i samlingen 1954—55, og at der på dette område i det mindste burde være en ordning, der enten fastsætter, at loven ikke skal op til revision, eller fastsætter en tidsfrist; men det er formodentlig forhold, som det udvalg, jeg ikke selv vil komme til at deltage i, må se nærmere på. Rent juridisk vil jeg ikke tro, at det vil være holdbart, men måske andre kan belære mig herom.

Dernæst kunne jeg ønske at sige nogle bemærkninger om begrundelsen for udsættelsen eller måske ønske at få nogle oplysninger om, hvad der foregår i forbindelse med de overvejelser, der foretages angående ændringerne.

Det er ikke meget, man kan læse ud af bemærkningerne til lovforslaget — og heller ikke forøvrigt af den højtærede ministers skriftlige fremsættelse. Der tales kun om, at der foregår overvejelser vedrørende forsvarets tilpasning til den moderne krigsførelses krav, og at disse overvejelser kun befinder sig på et forberedende stadium. Det siger jo ikke meget om, i hvilken retning overvejelserne går, og derfor vil jeg gerne spørge, hvorvidt der i disse overvejelser også indgår planer om at udstyre det danske militærvæsen med atom- og brintvåben. Jeg mener, det er rimeligt at rejse det spørgsmål, da NATO i december måned, også med Danmarks stemme, har besluttet at forsyne de atlantiske hære med atomvåben. Jeg mener, det er rimeligt at rejse det spørgsmål, eftersom generalmajor Kragh gentagne gange har udtalt sig med særdeles stor kærlighed om dette våben og endog skal have udtalt, at det sidste, han kunne tænke sig, var et forbud mod fremstilling af atomvåben.

Jeg hører meget vel, at de ordførere, der hidtil har talt, er tilfreds med, at de igennem et udvalg vil blive holdt orienteret om de overvejelser, der foregår, men jeg mener ikke, noget sådant er tilstrækkeligt. Dette spørgsmål er så vidtrækkende, at ikke alene de partier, der kan komme med i et sådant udvalg, bør have oplysning om, hvad der foregår, men tinget i sin helhed; også de

grupper, der ikke får lov til at deltage i sådanne møder og et sådant udvalgsarbejde, bør have besked. Efter min opfattelse bør offentligheden have besked om, hvad der her foregår, og om man overvejer at anskaffe atomvåben til den danske hær, eller om man sysler med planer om at stationere atomvåben på anden måde her i landet.

Det er ikke nødvendigt for mig at udvikle alle de tanker, der kan fremsættes omkring disse problemer; alle her i tinget er klar over alvoren i denne sag. Jeg har blot rejst spørgsmålet for at fastslå, at det er såre alvorligt; man kan ikke sysle med sådanne planer, uden at tinget og offentligheden får fuld besked om, hvad der foregår; man kan ikke optræde på en sådan måde, at det danske folk vedrørende anskaffelse af atomvåben stilles overfor en fuldbyrdet kendsgerning.

Uviljen mod fremstilling af atomvåben, mod tanken om atomkrig, er så stor her i landet, at den er langt større end uviljen mod at få placeret amerikanske flyvere på danske baser; og netop fordi det er sådan, bør offentligheden orienteres om, hvilke planer man eventuelt har, og jeg mener, dette må ske helst allerede nu ved første behandling af disse lovforslag, men hvis det ikke er muligt, må man i hvert tilfælde kunne forvente at få en redegørelse, når lovforslagene kommer til anden eller tredje behandling.

Denne forlængelse af lovene om forsvarets ordning, inden den gennemgribende revision finder sted, kan kommunisterne ikke stemme for, den må vi stemme imod.

Viggo Stærke: Angående det første af de tre lovforslag, som her behandles, vil jeg udtale, at jeg finder det uheldigt. Oprindelig var oprettelsen af en dansk besættelsesstyrke i udlandet et led i en fælles opgave, idet den anden verdenskrigs allierede påtog sig en byrde ved at sende en besættelsesstyrke til det overvundne Tyskland, men det, der skal ske nu i fremtiden, er i virkeligheden noget helt andet. Nu påtager de allierede indenfor NATO sig en fælles byrde, nu drejer det sig ikke om en besættelsesstyrke, men om en stationering af militære styrker i udlandet.

Ordvalget i lovforslagets titel er egentlig mærkeligt; der står, at det er forslag til

[Viggo Starcke.]

lov om ændringer i lov om en dansk besættelsesstyrke i udlandet. Nu er udlandet jo et meget omfattende „land“, og det undrer mig, at man ikke kunne have specificeret, hvad det er for et udland, det drejer sig om; det burde det være i en lov. I fremtiden, når de formelle ting er bragt i orden, vil denne besættelsesstyrke altså blive en stationeringsstyrke under den øverstkommanderende for de allierede styrker i Vesteuropa.

I een henseende kan der måske siges at være tale om kontinuitet. Jeg tænker på, at man på en vis måde kan betragte dette som et led i uddannelsen af mandskabet, som det vanskeligt kan få herhjemme, og at man kan sige, at det er et led i samarbejdet med de allierede.

Vi har tidligere i vor stilling overfor spørgsmålet om den danske besættelsesstyrke været reserverede, dels af formelle, forfatningsmæssige grunde, idet der i grundloven ikke fandtes nogen hjemmel til at sende militære styrker som besættelsesstyrker til udlandet, dels af den principielle grund, at besættelsesstyrken var udskrevet på basis af tvang. Vi er tilhængere af den frivillige militærtjeneste, og hvor det drejer sig om militærtjeneste udenfor landets grænser, må dette gælde i ganske særlig grad. Nu har de små danske styrker, der optræder som besættelsesstyrker, eventuelt som stationeringsstyrker, jo mere symbolsk end reel betydning, men jeg indrømmer, at problemet må betragtes indenfor den vestlige defensive helhed, som styrkerne i fremtiden vil blive en del af.

Lovforslaget om ændringer vedrørende personellet indenfor forsvaret drejer sig væsentligst om mindre ændringer baseret på praktiske tjenesteerfaringer, men jeg vil gerne rette et spørgsmål til den højtærede forsvarsminister: Hvilken motivering er der for fortsat at opretholde det stærke skel mellem den kategori, man kalder officerer af linien, og den, man kalder officerer af reserven? Er denne skillelinie ikke ved at udviskes, således at begge kategoriers opgaver indenfor forsvaret stærkt nærmer sig til hinanden?

I lovforslaget om ændringer i loven om forsvarets ordning (sammensætningen af værnene) er der til § 50 stillet forslag,

efter hvilket velfærdstjenesten udgår af loven, men opretholdes administrativt, hvilket jeg synes er betænkeligt. Men hele denne velfærdstjeneste har jo sin væsentlige motivering deri, at beredskabsstyrken ligger inde et meget længere tidsrum, end selve uddannelsen gør det nødvendigt, og motiveringen for velfærdstjenesten vil derfor i det væsentlige falde bort, hvis man går over til det schweiziske system, hvorefter beredskabsstyrken ikke er placeret i kaserne, men er placeret med våben i hjemmene.

Efter det forslag, som retsforbundet i sin tid har fremsat, skal beredskabsstyrken placeres i hjemmene, og både beredskabsstyrken og en del af uddannelsesmandskabet skal spredes i delingshuse borte fra kaserne. I det tilfælde vil velfærdstjenesten for en meget stor del mangle motivering.

Ændringsforslaget til § 51 om, at forsvarrets pressetjeneste udgår, skal jeg ikke kommentere. Jeg synes, det er en naturlig konsekvens af de erfaringer, man har haft.

Den højtærede forsvarsminister har bebudet undersøgelser angående hele forsvarsordningen i et udvalg, hvor forsvarsordningen skal betragtes på basis af de erfaringer om de nye våben, som den sidste tid har bragt. Den højtærede forsvarsminister siger i sin fremsættelse, at han ikke har fundet det hensigtsmæssigt at foreslå en gennemgribende revision af loven nu. Han finder, det vil være rigtigt at se tiden lidt an, før man skrider til væsentlige ændringer af vort forsvars struktur. Der er et område, hvor jeg ikke er ganske enig med den højtærede forsvarsminister. Udviklingen af de moderne våben har medført, at der i hvert fald er eet område, hvor man ikke bør se tiden lidt an, og hvor jeg ikke synes det er hensigtsmæssigt at vente. Jeg tænker på hele den enorme risiko, som det danske forsvar, dets personel og materiel og dets muligheder for mobilisering løber i dag igennem koncentrationen i kaserne. Koncentrationen i kaserne er meget farlig, dels fordi de, hvis et angreb kommer, vil virke som dødsfælder, dels fordi de ligefrem kan friste til angreb derved, at man kan lamme forsvaret i det væsentlige ved et hurtigt, uventet, koncentreret angreb på kaserne. Derfor mener jeg, at spørgsmålet om spredningen af beredskabsstyrkerne bort fra kaserne

[Viggo Starcke.]

er et spørgsmål, der haster. Hvis jeg var forsvarsminister, ville jeg handle omgående og af sikkerhedsgrunde lægge mandskabet i kantonnement allerede med det samme.

En bivirkning af en sådan spredning, der væsentligt er motiveret ved sikkerhedsmæssige og derigennem forsvarssikkerhedsmæssige grunde, er den økonomiske besparelse, idet placering af forsvarsstyrkerne i delingshuse vil kunne gennemføres for et meget ringe beløb. Både våben og mandskab kan placeres i sådanne delingshuse for et beløb, der ligger under 100 mill. kr., medens vi i øjeblikket alene i kaserne har investeret ca. 1 milliard kr. og efter de nuværende planer i de kommende år formodentlig skal investere en milliard til. Jeg indrømmer, at det økonomiske problem, selvom det er meget vigtigt, ikke er det, der står i forgrunden; men når man kan opnå større sikkerhed og et lige så godt forsvar samtidig med en meget betydelig vinding på det økonomiske område, synes jeg, det er noget, der haster. Det er virkelig ikke et område, hvor man bør se tiden an. Løvrigt skal jeg afvente den behandling i et udvalg, som jeg formoder vil finde sted vedrørende disse forslag.

Poul Møller: Det, der gør, at jeg tager ordet i dag, er forslaget om, at § 50 i lov nr. 276 af 1951 om forswarets ordning skal udgå, d. v. s. at forswarets velfærdstjeneste fremtidig ikke skal være legaliseret. Jeg kan helt henholde mig til de bemærkninger, som mange ærede ordførere, bl. a. det ærede medlem hr. Carsten Raft, har fremsat om det besynderlige i, at man her mener at kunne foretage en revision, medens al anden revision skal udskydes, indtil et udvalg har afsluttet sine overvejelser. Det falder i øjnene, at det er netop på dette område; og jeg tror, det vil gøre et dårligt indtryk på de værnepligtige, når de får at vide, at denne revision medfører, at den lovfæstelse, som velfærdstjenesten har fået, forsvinder.

Nu siger man ganske vist, at det er tan-

ken at opretholde velfærdstjenesten administrativt. Jeg ved ikke, hvad man mener dermed. Man kan da ikke mene, at man vil gøre det uden lovhjemmel; det må da kræve lovhjemmel, hvis forsvarsministeren skal bevilge pengene dertil. Det vil vel sige, at her tager man forswarets velfærdstjeneste ud af forsvarsloven, og i stedet for vil man prøve at komme igennem med de bevillinger, man skal have, på finansloven år for år. Jeg synes, det rent lovmæssigt set i høj grad er betænkeligt, at man således lægger ting, der hidtil har været i den almindelige lovgivning, over til lovgivning på finansloven, for jeg går ud fra, at det er det, man mener med, at man vil ordne det administrativt; for man kan vel ikke tænke sig, at man vil ordne det uden lovgivningens medvirken overhovedet; det har forsvarsministeren vel ikke midler til. Jeg vil endvidere gerne røre ved et problem, som ikke hidtil er blevet berørt. Man siger, at velfærdstjenesten skal lovmæssigt nedlægges, og der skal overvejelser i gang om sammenlægning med civilundervisningen. Det er muligt, at det kan være en praktisk fremgangsmåde, og at man, efterhånden som disse overvejelser afsluttes, kunne komme med et forslag herom.

Civilundervisningen har jo haft en god start. Den blev i sin tid foreslået oprettet af det udvalg, der blev nedsat i 1952 af den daværende forsvarsminister, Harald Petersen, et udvalg med en ret bred sammensætning. Dette udvalg arbejdede overordentlig hurtigt, det fik gjort indstilling til ministeren og fik ansat undervisningsinspektører så hurtigt, at da den 18 måneders tjenestetid kom i gang, kunne civilundervisningen samtidig begynde. Dette udvalg havde flere andre opgaver i forbindelse med tjenestetidens udvidelse, og det fik også tildelt den opgave, at det stadigvæk skulle være et rådgivende organ, som skulle være til hjælp ved den fortsatte tilrettelæggelse af civilundervisningen.

Siden regeringsskiftet i september 1953 har dette udvalg overhovedet ikke været

[Poul Møller.]

indkaldt, det har ikke haft nogen lejlighed til at følge civilundervisningen i det sidste halvandet år, men vi kan nu læse i lovforslagets bemærkninger, at man overvejer en sammenlægning af velfærdstjenesten og civilundervisningen. Det pågældende udvalg, som stadig sidder, som ikke er blevet opløst af den højtærede forsvarsminister, er ikke blevet indkaldt til forhandling herom. Vi har kunnet læse i aviserne, at der nu er nedsat et nyt udvalg til at overveje disse ting, et rent embedsmandsudvalg; men de mennesker, som sidder med et kommissorium i det andet udvalg, får altså intet at vide om det.

Jeg vil derfor i dag gerne spørge den højtærede forsvarsminister, om det overhovedet er tanken, at dette udvalg igen skal træde i funktion. Hvis det ikke er det, så lad os dog blive opløst, så vi kan blive fri for det formelle medansvar for civilundervisningen, som vi har i øjeblikket. Hvis det er tanken, at udvalget skal træde i funktion, var det måske på tide at få det sammenkaldt, så det kunne komme til at arbejde. Det er heller ikke nogen hemmelighed, at formanden for udvalget i mellemtiden er blevet direktør for en porcelænsfabrik, at et af de militære medlemmer, en general, er blevet afskediget, og at et af de politiske medlemmer er afgået ved døden. Mig bekendt er der ikke i mellemtiden udpeget nye medlemmer. Jeg vil derfor spørge den højtærede forsvarsminister, om disse overvejelser angående sammenlægning af civilundervisningen og velfærdstjenesten vil blive ført frem for det udvalg, der sidder, eller om vi må have lov at forudse vor afskedigelse eller udvalgets opløsning. Det ville kun være en lettelse for os, hvis vi blev fri for at løbe rundt med et ansvar for en sag, som vi ikke har nogen indflydelse på.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet.

Udvalget angående forslag til lov om tillæg til lov om handel med foder- og gødningsstoffer samt grundforbedringsmidler har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Mødet genoptages i dag kl. 14.

Mødet udsat kl. 11⁵⁰.

Mødet genoptaget kl. 14.

Forhandlingen genoptoges.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): Jeg forstår af nogle af de taler, der er blevet holdt her i dag, at der er et ønske her i salen om, at denne første behandling af de fremsatte forslag må blive efterfulgt af et udvalgsarbejde. En række af de spørgsmål, der er stillet til mig, vil her bedst og fyldigst kunne besvares, og om det ønskes, kan iøvrigt en række af disse besvarelser gives i en betænkning i det omfang, som udvalget måtte finde det hensigtsmæssigt.

Forhandlingen her i dag giver mig derfor ikke anledning til ret mange bemærkninger, og jeg skal ikke følge det ærede medlem hr. Johs. Christiansens opfordring til vedrørende Tysklandskommandoet at imødegå argumenter, som tidligere har været fremført og er blevet imødegået. Sidst var Tysklandskommandoet og begrundelsen for at opretholde det jo til debat så sent som i går.

Hvad angår den konklusion, der kan drages med hensyn til de nye våben, mente det ærede medlem hr. Viggo Starcke, at jeg ikke handlede hurtigt nok. Jeg kan ikke forhindre det ærede medlem i at have en sådan opfattelse; men jeg har vished for, at den fremgangsmåde, jeg har foreslået, er i god overensstemmelse med, hvad NATOs bedste militære eksperter finder naturligt, og blandt disse eksperter er NATOs øverstkommanderende, general Gruenther. Det fremgår ganske klart af en udtalelse, som general Gruenther fornylig har fremsat offentligt. Generalen har bl. a. udtalt følgende — jeg håber, jeg har formandens tilladelse til at citere denne udtalelse:

„Indtil nu har det ikke været muligt for os i SHAPE at give NATO-landene den klare og konkrete vejledning for fremtiden, som de ønsker, og som de er berettiget til at vente fra SHAPE. Denne

[Forsvarsministeren.]

situation er opstået på grund af den revolutionerende udvikling indenfor våbenområdet, navnlig med hensyn til atomvåben. Resultatet er, at vi netop i dette øjeblik befinder os i en overgangsperiode. Og jeg tror, at det er uvisheden med hensyn til omfanget og udstrækningen af denne overgang, der skaber ængstelse i NATO-kredse.

Hvorledes vil landstyrkernes organisation blive i atomvåbenenes tidsalder? Vi har ikke svaret på dette spørgsmål nu, og det synes ikke, som om vi får det før tidligst i slutningen af 1955. På dette tidspunkt skulle de af Storbritannien, Frankrig og De Forenede Stater udførte forsøg være tilendebragt, og vi håber at være i stand til at give medlemslandene vejledning kort tid derefter.“

Det er sådan, situationen vurderes af nogle af Vestens bedste militære eksperter, men general Gruenther må jo affinde sig med, at hans militære indsigt ikke står mål med det ærede medlem hr. Viggo Starckes og med de taleres, som i går med rivende tungefærdighed talte her fra tingets talerstol om de slutninger, der kan drages på grundlag af de nye våben, deriblandt atomvåbnet. Der har jo også været visse strategier, som har taget ordet i pressen og forkyndt, at de vidste bedre besked end NATOs militære eksperter. Jeg overlader til tingets ærede medlemmer at vurdere denne kyndighed på den måde, de finder rigtigt.

Iøvrigt vil der jo for det ærede medlem hr. Viggo Starcke, som for andre repræsentanter for de demokratiske partier, blive lejlighed til i det udvalg, som regeringen og de demokratiske partier er enige om skal nedsættes, at få alle de oplysninger, som kan fremskaffes fra kompetent side vedrørende den våbentekniske udvikling og problemer, der står i forbindelse hermed. Men det er vel ikke unaturligt at vente med vidtgående indgreb i den gældende danske forsvarsordning, indtil NATOs militære eksperter skønner, at udviklingen er nået så langt, at de er i stand til at udtale en mening om de konklusioner, der kan drages. Dette kan også være et svar på de bemærkninger, der i formiddags blev

gjort af det ærede medlem hr. Alfred Jensen vedrørende atomproblemet.

Må jeg dernæst vende mig til spørgsmålet om forswarets pressetjeneste og forswarets velfærdstjeneste.

Det er jo de ærede medlemmer bekendt, at forswarets pressetjeneste gennem meget lang tid har været meget stærkt omstridt. Jeg minder bl. a. om, at umiddelbart efter at jeg i 1953 for anden gang var blevet forsvarsminister, blev der i medlemsbladet for organisationen af officerer indenfor hæren i meget kraftige vendinger fremført ønske om at få forswarets pressetjeneste afskaffet i dens daværende form. Det var altså officerernes synspunkt, i hvert fald synspunktet i organisationen af officerer indenfor hæren. Men det er jo også de ærede medlemmer bekendt, at der i en række aviser, bl. a. i „Berlingske Tidende“, hvortil det ærede medlem hr. Carsten Raft er knyttet, meget stærkt blev taget til orde for at få forswarets pressetjeneste afviklet, og da der til kritikken, som blev fremført både af officerer og af en række af venstres og de konservatives aviser, også blev føjet en tale af den tidligere socialminister, det ærede medlem hr. Poul Sørensen, som ganske uberettiget insinuerede, at jeg havde lyst til at bruge forswarets pressetjeneste til ensidig propaganda for regeringen og socialdemokratiet, fandt regeringen, at det tidspunkt var nået, da det var rimeligt at tage beslutning om ikke at søge bevilling til fortsættelse af forswarets pressetjeneste i dette finansår. Det er det, der nu er sket.

Må jeg dernæst gøre nogle bemærkninger om forswarets velfærdstjeneste og civilundervisning. Jeg har været temmelig forbavset over den ihærdighed, hvormed man fra venstres og de konservatives side under debatten i dag har bestræbt sig for at få forswarets velfærdstjeneste gjort til et hovedpunkt i denne debat, fordi der i et af de fremsatte forslag findes en bestemmelse om ikke at lovfæste velfærdstjenesten, men lade den fortsætte indtil videre på samme vilkår som forswarets civilundervisning.

Om forswarets velfærdstjeneste skal være lovfæstet, eller den ikke skal være det, kan virkelig ikke blive noget stort spørgsmål. Det er simpelthen et spørgsmål om, hvad der er mest hensigtsmæssigt, hvis man vil

[Forsvarsministeren.]

tilstræbe en samordning af velfærdstjenesten og forsvarets civilundervisning inden efteråret. Jeg har forstået det således, at der blandt alle sagkyndige var enighed om, at forsvarets velfærdstjeneste og forsvarets civilundervisning såvidt muligt burde samordnes i et omfang, som er rimeligt og muligvis besparende. Jeg har ikke tænkt mig, at der kunne være et ønske om at forsinke en sådan samordning så meget som muligt. Derfor har jeg ved det fremsatte forslag villet tilvejebringe muligheder for, at samordningen ikke behøvede at vente, til folketinget igen træder sammen til efteråret. Men skal det gøres til en politisk bedrift, at en samordning i hvert fald først kan gennemføres til efteråret, hvis folketinget ikke sammenkaldes i løbet af sommeren, ja, så er det ganske enkelt et standpunkt, som jeg ikke havde regnet med.

Til det ærede medlem hr. Poul Møller vil jeg gerne sige, at det ikke er min hensigt at berøve de borgere, som har medvirket ved oprettelsen af forsvarets civilundervisning og har haft tilsyn med forsvarets velfærdstjeneste, muligheden for at komme til at øve indflydelse på en eventuel samordning.

Det er i høj grad min tanke at inddrage det udvalg eller medlemmer af det udvalg, som har været nedsat vedrørende forbedelse af civilundervisningen, i forhandlingerne om en samordning af velfærdstjenesten og civilundervisningen. Det er ligeledes tanken at indbyde udvalget vedrørende velfærdstjenesten til at tage del i sådanne forhandlinger. Jeg finder det rimeligt, at det bliver medlemmer af disse to udvalg, der kommer til at forhandle om den samordning, som skønnes hensigtsmæssig. Det er efter min mening en naturlig opgave for dem og for inspektøren for civilundervisningen og forretningsføreren for velfærdstjenesten at komme med forslag om den ordning, som de finder mest hensigtsmæssig. Forberedelser til, at en sådan fremgangsmåde kan blive anvendt, kan forventes i en nær fremtid, og jeg kan altså ikke love det ærede medlem hr. Poul Møller bistand til at få ophævet det udvalg vedrørende civilundervisningen, som det ærede medlem har peget på her i dag. Jeg agter at gå lige den modsatte vej; jeg agter at bede udvalgets med-

lemmer om at fortsætte, men naturligvis med de ændringer i dets sammensætning, som er blevet nødvendige eller rimelige af de grunde, som det ærede medlem selv har gjort opmærksom på, bl. a. fordi den hidtidige formand, som var departementschef i forsvarsministeriet, ikke mere er departementschef, men er blevet direktør for en af vore porcelænsfabrikker. Men det var vel ganske naturligt, at der vedrørende civilundervisningen efter det udmærkede arbejde, der er gjort af det udvalg, som blev nedsat, blev lejlighed til at gøre visse erfaringer, før udvalget fortsatte med sit arbejde. Disse erfaringer foreligger nu, og disse erfaringer kan være til støtte for de forslag, som eventuelt måtte komme fra udvalget vedrørende forsvarets civilundervisning og fra udvalget vedrørende forsvarets velfærdstjeneste. Der er med andre ord tale om at invitere de herrer, der har været beskæftiget med disse problemer, til at stille sig til rådighed for et positivt arbejde.

Må jeg så lige sige til det ærede medlem hr. Johs. Christiansen i anledning af hans bemærkninger om fenrikordningen og de beslutninger, der i sin tid blev taget her i tinget vedrørende befalingsmændenes messeordning, at det jo er spørgsmål, som kan tages op i det udvalg om forsvarets problemer, der nedsættes efter forhandling mellem regeringen og de demokratiske partier, og hvoraf det ærede medlem selv bliver medlem.

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg synes, jeg må gøre nogle enkelte bemærkninger.

Jeg må først og fremmest sige, at jeg blev lige så overrasket som den højtærede forsvarsminister over den stærke diskussion, der blev her i formiddags navnlig omkring forsvarets velfærdstjeneste. Jeg havde ikke på nogen måde opfattet den ændring i forsvarsloven, der foreslås, som et angreb på velfærdstjenesten, men udelukkende som tilsigtende at stille ministeren frit ved de forhandlinger, som skal finde sted, og muliggøre, som ministeren netop her har redegjort for, at nå frem til en samordning af velfærdstjenesten og civilundervisningen. Jeg havde ikke på nogen måde opfattet forslaget derhen, at der deri lå en bebudelse af indskrænkninger eller noget som helst i så henseende med hensyn til velfærdstjene-

[Poul Hansen (Kalundborg).]

sten, og jeg fandt derfor heller ikke anledning til at holde forsvarstaler for en dødsdømt eller dog anklaget.

På den foranledning, der er givet ved indlæggene i formiddags, vil jeg dog gerne sige, at vi fra vor side anser det arbejde, der er udført indenfor velfærdstjenesten, for ikke alene et meget godt, nyttigt og dygtigt arbejde, men også et nødvendigt arbejde, og netop fordi jeg er gået til sagen med denne indstilling, blev jeg meget overrasket over at høre den form, som indlæggene i formiddags fik. Jeg må gå ud fra, at det, den højtærede forsvarsminister nu har sagt, vil være egnet til at berolige, således at vi hurtigt og i fordragelighed kan gennemføre disse lovforslag.

Jeg ønsker så blot, da jeg nu er kommet herop, at gøre en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Johs. Christiansen. Det ærede medlem gav udtryk for den opfattelse, at befolkningen med stigende forundring spurgte, hvorfor man opretholdt styrken i Tyskland. Jeg må tilstå, at jeg ikke har indtryk af nogen forundring, end-sige stigende forundring. Det er mit indtryk, at befolkningen opfatter hele dette spørgsmål meget lidenskabsløst, mere lidenskabsløst nu end tidligere, og i og for sig finder det naturligt, at vi tager på denne sag på den måde, som det nu er sket.

Arnth Jensen: Det lader til, at både den højtærede minister og den ærede ordfører for socialdemokratiet (Poul Hansen [Kalundborg]) har været ude for en stor overraskelse i formiddags. Det begriber jeg ikke rigtigt, for når man kommer med et forslag om at ophæve noget, der er lovfæstet, og ordne det administrativt, synes jeg nok, der er noget at tænke over. Særlig hvis vi tænker tilbage på de forhandlinger, som den højtærede minister selv deltog i i forsvarskommissionen ved udarbejdelsen af de nugældende forsvarslove, hvor netop dette med, at velfærdstjenesten skulle lovfæstes og ind under bestemte former, var et af de store spørgsmål, så kan jeg ikke forstå, at ministeren og ordføreren for socialdemokratiet virkelig synes, det er noget mærkeligt noget, at vi i dag har gjort det til et så stort spørgsmål, som vi har. Der var jo ikke andet i forslaget at tale om; det andet

vidste vi på forhånd vi var enige om. Ministeren kunne måske have undersøgt forholdene noget mere og optaget de forhandlinger, som han nu bebuder, så var vi måske kommet til et helt andet resultat i dag. Nu må ministeren finde sig i, at vi ikke kan medvirke til uden videre at slippe denne lovbestemmelse. Det tilsagn, ministeren nu har givet om, at man vil arbejde videre med sagen, og at både velfærdsudvalget og civilundervisningsudvalget skal tale om tingene, åbner måske en mulighed for, at vi kan finde hinanden.

Jeg vil dog ligesom i mit første indlæg gøre ministeren opmærksom på, at jeg ikke er ganske sikker på, at det er den rigtige vej at gå: at knytte de to ting sammen. Jeg pegede på, at Norge gik en helt anden vej, og jeg er ikke sikker på, at det ikke vil være til skade for begge parter, at de bliver knyttet sammen.

Civilundervisningen må have sin pædagogiske ledelse i nøje samklang med værnene. Det er ikke en frivillig historie, det er et påbud. På den anden side er jeg så sikker på som noget, at man må lade fritidsundervisningen, fritidsarbejdet, hvile på frivillighedens grund, og derfor tror jeg, at vi er inde på den rette vej, når der i dette udvalg skal sidde repræsentanter for den lovgivende forsamling, for alle grene af værnene og for det frivillige soldaterarbejde. En bedre og mere alsidig sammensætning kan jeg ikke tænke mig.

Jeg håber, at vi nu ved en udvalgsbehandling kan få andre oplysninger fra ministeren, ellers må vi tage forbehold. Det, ministeren ønsker: at føre det hele ind under administrative forhold, går vi ikke med til.

Carsten Raft: Jeg var ganske klar over at den højtærede minister ville fremkomme med en serie angreb på pressetjenesten. Jeg sagde allerede i mit første indlæg, at det kunne ikke falde mig ind at tage en diskussion om det; der er ikke noget at diskutere. Der er begået fejl. Det, det drejer sig om, er, hvorvidt vi her i landet som i mange andre lande skal have en pressetjeneste ved forsvaret, og det vil være naturligt, at man i udvalget får forelagt udtalelser fra værnscheferne og fra pressen om, hvordan institutionen efter deres me-

[Garsten Raft.]

ning må betragtes, så at man kan danne sig et skøn over, om det ikke er rigtigt og godt at have et sådant apparat. Så kan vi vel ophøre med denne diskussion, som jeg på forhånd sagde jeg ikke fandt nogen som helst grund til at deltage i.

Overraskelsen hos den højtærede minister og hos den ærede socialdemokratiske ordfører må de selvfølgelig selv om. Jeg synes, det måtte overraske os andre, at en sådan institution, gennemført ved et stort udvalgsarbejde og udførligt kommenteret og belyst og lagt fast i forsvarslovene, pludselig føres ud af disse love. Jeg tror nok, at overraskelsen er lige så berettiget på den side, som pludselig oplever dette. Men hvad, det er også ligegyldigt, hvordan vi tager tingene, når bare vi når frem til et resultat i så henseende.

Jeg skal for klarheds skyld sige til den ærede socialdemokratiske ordfører, at der er sket indskrænkninger i velfærdstjenesten, meget alvorlige indskrænkninger, grundet på manglende midler, medens der andre steder, hvor det har været nødvendigt og heldigt med udvidelser, er sket sådanne. Det er også et moment, der spiller ind, når tinget skal se på disse sager og fastlægge, hvorvidt disse indskrænkninger skal opretholdes, eller om man skal søge andre muligheder. Det er også af interesse for folketinget, og det gør, at folketinget efter min opfattelse ikke uden videre kan kvittere med, at paragraffen bare tages ud af loven og faktisk undrages, i hvert fald i almindelighed, folketingets indseende.

Må jeg lige gøre opmærksom på, at efter den højtærede forsvarsministers svar var dette arbejde i fuld gang for 5 måneder siden, og der er 5 måneder, til folketinget sammenkaldes igen, og forinden skal der, efter hvad vi har fået at vide, tales med de to udvalg. Jeg tror såmænd ikke, det haster så meget. Jeg fastholder den opfattelse, at det er rimeligt, at man fremkommer med et forslag og går til folketinget med det, i stedet for at forlange at folketinget selv ophæver sin indflydelse på den ordning, man måtte finde frem til.

Johs. Christiansen: Må jeg gøre en bemærkning til det ærede medlem hr. Poul Hansen (Kalundborg), der ikke rigtig havde

nogen fornemmelse af, forstod jeg, at der i befolkningen er stigende forundring over, at kommandoet vedbliver at være placeret i Nordvesttyskland. Det har jeg mærket mange eksempler på, og jeg er ikke helt sikker på, om ikke også det ærede medlem har gjort det. For det første fordi befolkningen ikke indser nytten af, at disse 1 500—1 600 mand er placeret i Itzehoe eller andre steder i Holsten, og for det andet fordi det nu fastslås, at den hidtidige begrundelse, d. v. s. henvisningen til styrkernes funktion som besættelsesstyrker, ikke mere kan siges at være gældende. Jeg kan kun beklage, at den højtærede minister afviser den midlertidige tilbagetrækning, som selve den ændrede situation i forbindelse med uklarhed i hele det militærtaktiske problem efter min opfattelse gør så naturlig.

Med hensyn til fenrikordningen takker jeg ministeren for det tilsagn, der lå i bemærkningen om, at spørgsmålet kunne overvejes i det udvalg, ministeren nu ned sætter. Det er naturligvis bedre end intet. Jeg ville have foretrukket, at ministeren havde sagt, at det spørgsmål kunne vi godt se lidt på nu også i forbindelse med den ændring i personelordningen, som ministeren har foreslået, og som skal overvejes i folketingsudvalget. Jeg går også ud fra, at ministerens ord ikke kan opfattes på anden måde, end at der i dette udvalg nu vil kunne tales også om dette spørgsmål.

Alfred Jensen: Der er i befolkningen en berettiget frygt for atombomben og brintbomben. Derfor rejste jeg spørgsmålet om, hvorvidt der i forbindelse med de overvejelser, der foretages angående en anden organisering af forvaret, også indgår planer om udstyrelse af hæren med atomvåben eller eventuelt planer om, at atombomber og brintbomber placeres her i Danmark. Jeg rejste spørgsmålet, fordi det har stor interesse for det danske folk.

Ministeren mener ikke, at tiden er inde til at besvare dette spørgsmål, han mener, man må vente, indtil der skaffes mere klarhed. Jeg kan måske sige, at jeg fik intet svar på det spørgsmål, jeg har stillet, ved denne henskyden, men alligevel er der dog et svar deri. Jeg rejste det spørgsmål, om der i disse overvejelser også indgår

[Alfred Jensen.]

overvejelser i forbindelse med spørgsmålet om atomvåben. Det har ministeren ikke villet afvise, og det vil altså sige, at sådanne tanker kan komme ind i overvejelserne. Men netop på dette område må vi have klarhed, for sagen kan ikke udskydes til efteråret eller måske til begyndelsen af næste år, og jeg ser ikke, selvom det skulle være rigtigt, hvad ministeren siger, at de bedste strategier findes i NATOs hovedkvarter. Jeg tror, såvel ministeren som andre i denne sal vil erkende, at der findes kyn-dige strategier også udenfor NATOs hovedkvarter, men skulle man komme til den erkendelse, at der skal placeres atom- og brintbomber i Danmark, er jeg overbevist om, at det danske folk har en anden opfattelse af spørgsmålet, og det er det, der har interesse, når vi drøfter udskydelsen af revisionen af forsvarsordningen. Vi må have klarhed over dette problem, og jeg mener, at ministeren gennem sine udtalelser faktisk har erkendt, at spørgsmålet om placering af atom- og brintbomber i Danmark indgår i overvejelserne. Hvis der ikke kommer andre bemærkninger fra ministeren herom, må offentligheden forstå, at disse planer er under overvejelse, og så må offentligheden reagere, som den ved tidligere lejlighed har gjort det, når man sysler med planer, den ikke billiger.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen):

Det er en ofte anvendt kommunistisk taktik både her i salen og andetsteds at sige, uden hensyn til hvad der er blevet sagt, at sådan og sådan blev der sagt, og på det grundlag opbygge en argumentation. Mine udtalelser i dag vedrørende spørgsmålet om de nye våben og de planer vedrørende ændringer i forsvarsordningen, der skal overvejes, er ganske klare og burde have tilskyndet det ærede medlem hr. Alfred Jensen til at spare sin sidste tale.

(Kort bemærkning).

Alfred Jensen: Nej, ministerens bemærkninger var absolut ikke klare. Ministeren svarede ikke på det direkte spørgsmål, om sådanne planer indgik i overvejelserne; der blev sagt, at det var for tidligt at tage stilling dertil. Dermed står spørgsmålet åbent. Jeg udleder deraf — og det må enhver gøre,

der hører sådan tale, hvadenten han er kommunist eller ej — at ministeren ikke vil afvise tanken om, at man sysler eller kan komme til at sysle med planer vedrørende atombomben. Derfor var min sidste tale ikke overflødig, men på sin plads.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Kalundborg): Jeg tillader mig at foreslå, at forslag til lov om ændringer i lov nr. 276 af 18. juni 1951 om forsvarrets ordning (sammensætningen af værnene, korpserne m. fl.) henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om statsgaranti for lån fra Kreditforeningen af Kommuner i Danmark til færøske kommuner.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1861; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3310).

Formanden: Sammen med denne sag foretages også den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om støtte til nybygning af færøske fiskerfartøjer m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1875; fremsættelsen findes i tidenden sp. 3312).

Lovforslagene sattes til forhandling.

P. M. Dam: I den af Færøernes realkredit-institutudvalg afgivne betænkning vedrørende finansieringsforholdene på Færøerne oplyses det, at det færøske erhvervsliv, herunder boligbyggeriet, er i høj grad underfinansieret. Sparekasserne, der tidligere beskæftigede sig mest med lån til boligbyggeri, er ikke længere i stand til med de midler, de råder over, at yde boligbyggeriet på Fær-